

SUKUPOULITETTU IHMINEN

Petri Sipilä: *Sukupuolitettu ihminen*
– kokonainen etiikka. Gaudeamus,
Tampere 1998. 249 s.

Sukupuolen ja seksuaalisuuden voimakas korostaminen on länsimaisen kulttuurin erityispiirre, joka nähty keskeisesti ihmistä ja oleamista määrittävänä asiana. Vaikka viime vuosikymmeninä heteroseksuaalisuuden normeja ja raameja on ravisteltu feminismin vaikutuksesta, niin itse käsitys, että seksuaalisuus ja sukupuoli muodostavat yksilön identiteetin ytimen, on säilynyt ellei vahvistunut. Perinteisen heteroseksuaalisuuden rinnalle on tosin alkanut nousta aiemmin syrjittyä sukupuolisuuden ja seksuaalisuuden muotoja: homoseksuaalisuus, lesbolaisuus ja transseksuaalisuus ovat haastaneet ja kyseenalaistaneet heteroseksuaalisuuden perinteisen yksinvaltiaan aseman. Mutta samalla ne ovat antaneet lisää pontta näkemykselle, että ihminen on viime kädessä sukupuoliolento. Seksuaalinen vapautuminen on merkinnyt kuitenkin ihmisyymärtämisen kaventumista: monet ihmiset kokevat olevansa enemmän miehiä ja naisia, homoja ja lesboja ja muita sukupuolirooliolentoja kuin ihmisiä ja yksilöitä.

Sukupuolittuminen ja etiikka

Petri Sipilän teos tarjoaa seksuaalisen vapautumisen tilalle vapautumista itse seksuaalisuudesta ja sukupuolesta. Hän tarkastelee ja arvioi sukupuolta ja seksuaalisuutta eettiseltä kannalta. Sipilän peruskysymys kuuluu: onko sukupuoli ja seksuaalisuus eettisesti oikeutettu vai ei, onko sukupuolen ja seksuaalisuuden asettaminen yksilön identiteetin perustaksi ristiriidassa eettisyyden ja ihmisyymärtämisen kanssa? Sipilän mukaan sukupuoli ei ole biologinen tai fysiologinen fakta, vaan kulttuurisesti tuotettu asia, tämä mahdollistaa edellisen kysymyksen sukupuolen oikeutuksesta. Eettisyys ja ihmisyys kietoutuvat Sipilällä yhteen, ne ovat kokonaisvaltaisia asioita ja koskettavat kaikkia yksilöitä samalla tavalla. Sukupuoli taas on aina vain ihmisen puolikas, edustaa ihmisyymärtämisen tiettyä rajattua osa-alueita. Näin samastuminen sukupuoleen leikkaa yksilön ihmisyymärtämisen kahtia. Samalla se halkaisee etiikan universaalisuusperiaatteen ja johtaa tietyn ryhmän, miesten ja naisten, erityisintressien ylikorostamiseen ohi yhteisten etujen. Ihmisyys ja eettisyys yhdistävät yksilöitä ja ryhmiä ja takaavat rauhanomaisen yhteiselämän onnistumisen, kun taas sukupuoli ja seksuaalisuus repivät yksilöt ja ryhmät toisistaan

irti, korostavat liikaa yksilöiden ja ryhmien välistä vastakohtaisuutta. Lisäksi ihmisen ja etiikan sukupuolittaminen kääntää monet selvästi epäeettiset asiat ja ominaisuudet eettiseksi hyveiksi ja vice versa. Näin erityisesti miesten kohdalla. Esimerkiksi väkivaltaisuus ja aggressiivisuus on nähty hyveinä, hellyys ja huolehtivaisuus taas paheina, kun ne esiintyvät miehessä. Kuitenkin ihmisyymärtämisen kannalta väkivaltaisuus ja aggressiivisuus ovat paheita ja hellyys ja huolehtivaisuus hyveitä esiintyvät ne sitten kenessä tahansa ihmisessä. Näyttää siis siltä, että eettisyyden ja sukupuolen välissä ammottaa syvä kuilu.

Tätä kuilua ei Sipilän mielestä feminismikään – vaikka se taisteleeekin sortoa ja vääryyttä vastaan – ole pystynyt ylittämään ja täyttämään. Feminismi kun pohjautuu siihen käsitykseen, että ihminen on perustavasti sukupuoliolento. Jo käsitteellisesti feminismi on naulittu sukupuoliolentoon kiinni: jos ihmiset olisivat vain ihmisiä vailla tietoakaan sukupuolesta, jo käsite "feminismi" olisi heille tuiki tuntematon ja tarpeeton. Tässä Sipilä onkin mielestäni oikeassa: kun feminismi radikaaleimmillaan haluaa muiden vastakkainasettelujen mukana murtaa myös mies/nais-jaottelun, se joutuu lähtökohtaisesti tekemään tyhjäksi myös itsensä, jos aikoo vapautua vastakohtaisuuksien pauloista toden teolla.

Näin feminismi ei kuitenkaan ole menetellyt, joten sitä raskauttavat edellä esitellyt ongelmat. Feminismi on joutunut lähtökohtien pakottamana kehittämään perinteisen miesten luoman etiikan rinnalle oman naiserytyisyyteen pohjautuvan naisetieteen, ja etiikan ja ihmisyymärtämisen universaalisuus on jäänyt siltä tavoittamatta. Kärjistyneimmillään tämän naisetieteen on väitetty perustuvan naisen biologiseen tai psykologiseen erityisyyteen ja näin siitä on tullut miehille jo periaatteessa saavuttamaton asia. Tämä on mielestäni erityisesti naisetieteen ja naisille itselleen hyvin kohtalokasta ja traagista. Näinä naiseettisistä ominaisuuksista on nimittäin pidetty toisista välittämistä ja huolehtimista ja muita rauhallista yhteiselämää ylläpitäviä piirteitä. Mutta jos näiden ominaisuuksien nähdään olevan jo lähtökohtaisesti miesten ulottumattomissa, on miesten pakko – niidenkin, jotka eivät sitä haluaisikaan – jatkaa sodan ja sorron levittämistä maailmaan. Heidän miehinen erityisluontonsa on heidät tähän osaan ikuisesti tuominut. Vaikka naisetieteen alunperin pyrki poistamaan sodan ja väkivallan maailmasta, se tuottaakin maailmaan vain lisää sotaa ja väkivaltaa, jonka kohteena ovat usein juuri naiset. Ainoa keino saavuttaa etiikan ja ihmisyymärtämisen ylevät ihanteet olisi siis Sipilän ja myös allekirjoittaneen mielestä ylittää sukupuoliolento ja löytää sen takaa aito kaikkia samalla tavalla koskeva ihmisyymärtäminen ja etiikka.

Toisaalta feminismi on mielestäni luonut tälle pohjaa paljastamalla sen, että monet itseään puolueettomiksi ja puhdasta ihmisyymärtämistä

edustaviksi mainostavat näkemykset ovatkin olleet yksipuolisen miehisiä luonteeltaan. Esimerkiksi filosofian ja tieteen samastaminen puhtaaseen järkeen ja tunteiden ja ruumiillisuuden poissulkeminen ajattelun alueelta ilmentää enemmän miehisyymärtämistä kuin ihmisyymärtämistä. Samoin etiikan perustaminen vain järjen asiaksi ja tunteiden ja ruumiin tuomitseminen kaiken pahan aluksi ja juureksi heijastaa miehisiä pelkoja ja ennakkoluuloja eikä ihmisyymärtämistä. Näin feminismi on mielestäni oikeutettu tietynä historiallisena väli- ja siirtymävaiheena: voimme tavoittaa aidon etiikan ja ihmisyymärtämisen vain paljastamalla ja purkamalla kaikki valheelliset ja teeskentelevät eettisyyden ja ilimisyyden kulissit, jotka peittävät ne alleen.

Tämän Sipiläkin myöntää. Hänen näkemyksensä feminismistä jää kuitenkin kokonaisuutena varsin mustavalkoiseksi ja negatiiviseksi. Lukija, joka ei ole perehtynyt feminismiin, saa kirjasta feminismistä sellaisen kuvan, että feministit ovat joko miehiksi pyrkiviä miehistä aggressiiviset ja sotaiset asenteet omaksuneita antinaisia, jotka haluavat vain kalifiksi kalifin paikalle tai sitten koko miehisyymärtämistä ja miesten maailmaa vastaan omaan kulttuuriinsa ja arvomaailmaansa linnottautuneita miestenvihaajia. Molemmissa tapauksissa feministit eivät edes pyri edustamaan aitoa etiikkaa ja yhteistä hyvää, vaan vain heittävät lisää polttoainetta sukupuoliolentojen koneistoihin, ovat aivan yhtä riidanhalluisia ja puolueellisia kuin kritisoimansa miehetkin. Käytännön tasolla Sipilä kyllä lieenee oikeassa, ainakin ensimmäisen vaihtoehdon suhteen. Yhteiskuntamme on jatkuvasti hyvinvointivaltion purkamishankkeineen ja kovaan kilpailuun suuntautuneisuudessaan muuttunassa yhä miehismmäksi, vaikka naisia näkee entistä enemmän joka puolella johtavissa asemissa. Tässä suhteessa meidän feministisen tietoisuuden synnyttänyt aikakautemme on miehempää kuin mikään muu aikakausi: ennen oli sentään naisia ja miehiä, vaikka miehet olivatkin niskan päällä, mutta nyt näyttää siltä, että naisia tapaa naisten rooleissa kohta enää vain pornolehdissä ja kaduilla.

Feminimi vs. naarashegemonia

Sen sijaan feminismi tieteen ja kirjallisuuden tasolla on huomattavasti moni-ilmeisempää ja värikkäämpää kuin Sipilä antaa ymmärtää. Esimerkiksi naiserytyisyyttä vaalivat feministit eivät suhtaudu miehiin niin penseästi kuin Sipilä väittää. Muun muassa Luce Irigaray peräänkuuluttaa dialogia ja vastavuoroisuutta naisten ja miesten välille. Hän vain toivoo, että nainen ei miesten miehisen maailman saartamana menettäisi naiseuttaan ja muuttuisi miehiksi. Samoin eivät "feminiinistä kirjoittamista" esiin tuovat naiset halua kieltää tätä runollista ilmaisumuotoa miehiltä, vaikka Sipilä tätä pelkää. Esimerkiksi biseksuaalisuutta kannat-

tava Helen Cixous on iloinen siitä, jos löytyy myös miehiä, jotka haluavat ja kykenevät ilmaisemaan itseään "feminiinisellä kielellä". Paikoin Sipilän suhteeseen feminismin liittyvä tietynlaista vittuilumentaliteettia, joka kärjistää Sipilän olettamaa feministien miesvihamielisyyttä jo groteskiuden rajoille saakka.

Sipilä esimerkiksi esittää, että lesbofeministit katsovat miehiä niin karsaasti, että heidän suurin huolensa suvunjatkamisen suhteen on se, miten lisätä lesbojen määrää (lesbojen eettisenä ihanteena on pelkäämistään lesbojen kansoittama yhteiskunta) siten, että miesten sukupuolielimiä ei tarvittaisi lainkaan. Koska miehiä tässä kuitenkin tarvitaan, lesbojen ratkaisu on tyytyä pitkän hampain spermankkeihin ja alistaa miehiä käyttämällä heitä pelkkinä siitosoreina. Ja ne syntyvät poikalapset, joita ei tarvita edellä mainittuun tehtävään, eliminoidaan armotta. Tämä mustalla huumorilla sävytetty kauhukuva lesbofeministeistä tuskin löytää vastinetta todellisuudesta. Tasa-arvofeminismin suhteen Sipilä väittää, että elämme jo "naarashegemonian" kynnyksellä ja että naislähtöisestä diskurssista on muodostumassa hallitseva diskurssi. Sipilä voivottelee esimerkiksi sitä, miten jo pikkutyttöistä on tullut nyrkkit pystyssä riehuvia riiviöitä, joiden julmia touhuja pikkupojat seuraavat sivusta naama kalpeana vaaleanpunaisissa mekoissa ja tukka palmikolla. Vaikka "vaaleanpunaiset mekot" ja "palmikkotukat" ovat vain metaforia, voi väittää, että eivät roolit sentään näin rajusti ole kuperkeikkaa heittäneet; kyllä suurimmat ja julmimmat raakuudet ovat edelleen miesten ja poikien käsialaa ja naisten ja tyttöjen – aggressiivisempienkin ja väkivaltaisimpienkin – on vielä tyytyminen perässähiitäjän osaan. Tällaisia ylilyönnejä löytyy Sipilän kirjasta liikaa, vaikka hän paikoitellen myöntää, että on olemassa myös toisenlaisia feministejä ja feminismejä. Sipilän ongelma on siinä, että hän samastaa feminismin sen ns. ensimmäiseen, tasa-arvofeministiseen vaiheeseen, jossa naiset pyrkivät muuttamaan miehiksi ja jonkin verran feminismin toiseen, nais erityisyydellä juhlivaan kauden. Ja lisäksi kärjistää ja yksinkertaistaa molempia. Feminismin kolmas vaihe, erilaiset vastakkainasettelut – myös miehen ja naisen väliset – ylittämään ja yhdistämään pyrkivä vaihe jää Sipilällä marginaaliin. Näin Sipilä itse syyllistyy feminismin dikotomisoimiseen ja mustavalkoiseksi maalaamiseen. Tämä tulee ehkä traagisimmin esiin siinä, miten Sipilä tekee suuren ongelman synnyttämisestä ja äitiydestä.

Suvunjatkaminen ja feminismin

Vaikka Sipilä haluaa kyseenalaistaa sukupuolen ja seksuaalisuuden, hän näkee, että siitä jää jäljelle suvunjatkaminen ja lajinsäilyminen. Halu jatkaa ihmiskuntaa on Sipilän mielestä aidosti eettinen ominaisuus. Ongelmana on

vain se, miten motivoida feministisen tietoisuuden sisäistänyt nainen synnyttämiseen ja äitiyteen: miksi nykynainen haluaisi tahraa käntensä synnyttämisen ja äitiyden likaisessa työssä, kun voi kilpailla miesten kanssa kunnikkaasta urasta suurine setelitukkuineen ja ansiomitalleineen.

Tätä ongelmaa Sipilä veivaa kirjassaan suhteellisen paljon eikä tunnu pääsevän sen kanssa oikein puusta pitkään. Välillä hän naisten synnytyshaluttomuutta pohtiessaan viittaa pahamaineiseen Shulamith Firestoneen, jonka mielestä äitiydestä luopuminen on naisen vapautumisen perusehto. Kuitenkin Sipilä Firestoneen tapaan nostaa esiin teknologian mahdollisuudet ongelman ratkaisemisessa. Tosin hän toteaa, että naisen kohdun korvaaminen koneilla ja koeputkilla manaa esiin taas uusia ongelmia. Edellä esitetty keinohedelmöitysongelma kuuluu kuitenkin itse feministisessä tutkimustraditiossa jo kauan sitten ohitettuun ensimmäiseen vaiheeseen. En ole nähnyt kenenkään nykyfeministitutkijan enää viittaavan Firestoneen muuten kuin historiallisena muistomerkkinä siltä ajalta kun feminismin vielä taapersi lapsenkengissään. Ehkä käytännön tasolla Sipilä tässäkin osuu maaliin, mutta nykyinen tieteellinen feminismin suhtautuu synnyttämiseen ja äitiyteen, ja ruumiiseen ja ruumiillisuuteen yleensä jo huomattavasti suopeammin. Nyt ongelmana on pikemminkin se, miten ylittää yksityisen ja julkisen välinen dikotomia, miten liittää toisiinsa ansiotyö ja kotielämä. Mutta Sipilän rajoittuminen feminismin ensimmäiseen ja toiseen vaiheeseen estää häntä näkemästä tätä. Tätä rajoittamista vielä pahentaa ja pönkittää se, että Sipilä ei riittävän selkeästi huomaa erottaa toisistaan feminismin teorioiden tasolla siitä, miten ne ovat onnistuneet toteutumaan käytännössä.

Etiikka ja ihmisyys

Sipilälle etiikka ja ihmisyys ylittävät kaikki yksilöitä erottavat dikotomiat: ikä, rotu, yhteiskunnallinen asema ja tietysti sukupuoli ovat esimerkkejä yksilöitä toisistaan etäännyttäviä asioita. Ihmisyys ja etiikka sen sijaan toimivat yksilöitä yhdistävinä ja edellä mainittujen tekijöiden tuottamia eturistiriitoja tasoitavina asioina. Ihmisyys ja sukupuolen välistä ristiriitaa ja välimatkaa kokoonkurovana siltana Sipilä käyttää ideaa androgyniasta. Androgynian käsite on ikivanha ja se on saanut eri aikoina ja eri tilanteissa hieman erilaisia merkityksiä. Kuitenkin se on aina viitannut yksilöön kokonaisuutena: androgyninen yksilö on itsessään täydellinen ja kokonainen olento. Usein androgyniseksi on kutsuttu yksilöä, joka on pystynyt löytämään ja yhdistämään itsessään feminiiniset ja maskuliiniset puolensa, eikä tunne enää raastavaa tuskaa ja kaipuuta löytää kadotettu puoliskonsa itsensä ulkopuolelta. Tällainen androgynian käsite

esiintyi myös feminismissä 60- ja 70-luvuilla, jolloin feministit näkivät, että sukupuolisorron perinmäinen syy on yksilön rajoittuminen vain toiseen sukupuoliskoon. Sipilä kuitenkin tarkkana tutkijana huomaa sen, että androgynian käsite, joka kätkee sisäänsä feminiiniset ja maskuliiniset puolet on vielä kiinni sukupuolijajattelussa; se on vain siirtänyt sukupuolijaon yksilön ulkopuolelta yksilön sisälle. Sipilä etsii tilalle uutta käsitettä, joka olisi tässä suhteessa muotoa vailla kokonaan ja täten täysin vapaa sukupuolisuudesta. Sipilä ehdottaakin, että androgynian käsitettä tulisi käyttää vain väliaikaisena siltäkäsittteenä ja siirtyä puhumaan "ihmisytydestä", joka viittaa kaikki erot ja dikotomiat ylittävään ja häivyttävään universaaliin periaatteeseen meissä kaikissa.

Universaalisuuden ongelma

Ensivaikutelmana näyttää siltä, että Sipilä kannattaa universaalisuuden painottamisessaan ja erojen vähättelyssään perinteistä olemusajattelua ja arvo-objektivismia. Näin pitkälle hän ei kuitenkaan mene. Sipilä ei oleta, että eettiset ideaalit ja ihmisyys universaalisuudessaan olisivat ihmistodellisuuden tuolla puolen. Hän ei väitä, että eettinen "hyvä" ja "ihmisyys" olisivat jonkinlaisia platonisia yleisiä olemuksia, jotka eksistoinvat yksityisten ihmisten yläpuolella ja asettavat niille normeja ja veloitteita metafysiseltä valtaistuimeltaan. Vaikka Sipilä suhtautuu kielteisesti postmodernismin ja siihen liittyvään eroja yli kaiken korostavaan relativismiin, hän kuitenkin olettaa, että maailma koostuu viimekädessä ihmisistä ja että sekä ihmisyys-ideaali että etiikka universaalisuusprinsippiineen on ihmisen luomus. Sipilä kyllä puhuu lähes aina hämäävästi "ihmisestä" yksikkömuodossa, mistä saa helposti sen kuvan, että kyse on jonkinlaisesta metafysisestä supersubjektista, joka elää yksityisten ihmisten yläpuolella ja luo näille moraalit. Mutta kun Sipilä käyttää "ihmisen" yksikkömuotoa myös yksilöllisyyttä yli kaiken korostavaa eksistentialismia tutkaillessaan, oletan, että "ihminen" viittaa viimekädessä yksityisiin ja konkreettisiin ihmisyksilöihin. Tämä on kuitenkin ristiriidassa Sipilän perimmäisen tavoitteen kanssa; sen että on löydettävä sellainen ihmisyys-ideaali ja eettinen kaikkien hyvä, josta kaikki olisivat yhtä mieltä ja jota kohti kaikki ponnistelisivat yhtä innokkaasti. Kun kerran ihmisyys ja etiikka ovat ihmisyksilöiden luomuksia, niin mikä takaa sen, ettei ihmisyys ja eettisen hyvän käsitteitä ole yhtä paljon kuin niiden määrittelijöitäkin? Mikä turvaa sen, ettei ihmisyys ja eettisen hyvän sisältöä tarkemmin määriteltäessä synny syviä näkemuseroja eri yksilöiden välille, jotka sitten johtavat tuttuun tapaan yksilöiden välisiin sotiin ja kahakointiin? Relativismin peikko väijyy siis Sipilänkin näkemysten taustalla. Näitä vaaroja vielä vahvistaa se, että Sipiläkin on haluton

määrittelemään, mitä "hyvä" on ja väittää jopa että "hyvän" määrittelyminen saattaa olla mahdotonta jo periaatteessa. Joskin hän toteaa, että esimerkiksi onnellisuus, laadukas elämä ja suvunjatkaaminen ovat hyviä, kaikkien tavoiteltavia asioita. Mutta mikä varmistaa sen, että kaikki määrittelevät "onnellisuuden" ja "laadukkaan elämän" samalla tavalla tai ovat edes yhtä mieltä siitä, että ihmisyvun jatkuminen on arvokas asia.

Sipilä on itsekin tietoinen siitä, että eri ihmiset antavat "hyvälle" erilaisia merkityksiä. Hän yrittää ratkaista ongelman tekemällä jyrkän jaon ns. "puhtaan etiikan" ja "faktasekoittuneen etiikan" välillä. Puhdas etiikka ja hyvä ovat täysin muodollisia ja ideaalisia periaatteita vailla minkäänlaisia sisällöllisiä määreitä ja kytkevät käytännön elämään. Faktasekoittunut etiikka taas koskee käytännön toimintaa ja valintoja. Esimerkiksi "hyvästä" voimme sanoa puhtaan etiikan tasolla vain sen, että se on olemassa ja että kaikkien tulee siihen pyrkiä. Faktasekoittuneesta "hyvästä" taas voimme luoda määritelmiä ja puhua yllin kyllin, kukin oman makunsa mukaan. Puhtaan etiikan tasolla "hyvä" on yksi ja universaali, faktasekoittuneen sfäärissä se hajoaa erilaisiksi "hyvyyksiksi". Sipilä esittääkin, että hänen tutkimuksensa liikkuu ainoastaan puhtaan ja ideaalisen etiikan tasolla, ja jättää faktasekoittuneen etiikan muiden, etiikan sovelluksista kiinnostuneiden pohdittavaksi. Tätä ratkaisua vastaan voisin esittää kaksi argumenttia. Ensinnäkin, jos tämä erottelu tehdään ja puhdas etiikka kohotetaan erilliseksi muodolliseksi kuvioksi ilman sisällöllisiä luonnehdintoja, niin mitä iloa ja apua siitä on käytännön toiminnan tasolla: heti kun sitä aletaan soveltaa käytäntöön se pirstoutuu erilaisiksi ja (usein) keskenään riiteleviksi etikoiksi.

Näin etiikka säilyttäisi universaalisuutensa ja muut ylevät piirteensä vain pysyttelemällä korkealla käytännön maailman yläpuolella. Mutta käytäntö etiikassa on tärkeintä, etiikkasahan on usein kysymys elämästä ja kuolemasta. Puhdas käytännön elämän tuolla puolen leijaileva etiikka ja "hyvä" supistuu täten tyhjäksi ja merkityksettömäksi abstraktioksi, josta ei ole apua silloin kun todellisia valintoja ja päätöksiä on tehtävä. Toinen vasta-argumenttini perustuu jo esittämäni kritiikkiin, joka koski Sipilän tahatonta kompastumista relativismiin. Kun Sipilä väittää, että eettiset teoriat ovat viime kädessä ihmisten rakennelmia vailla ankureita ihmistodellisuuden takaiseen maailmaan, hän samalla piilevästi myöntää sen, että myös hänen oma eettinen näkemyksensä universaalisuusihteineen ja puhdas/faktasekoittunut- etiikka dikotomioineen on vain Sipilän näkemys. Puhdas etiikka ja sen oletettu kaikkia ihmisiä sitova universaalisuus on vain yksi näkemys muiden joukossa. Ainoastaan jos Sipilä yrittäisi ja pystyisi osoittamaan sen, että puhdas etiikka ja "hyvä"

asustaa jossakin objektiivisessa todellisuudessa ihmisyksilöiden päiden tuolla puolen, hän voisi vaatia myös muita ihmisiä ottamaan sen omakseen. Näin Sipilän näkemysten taustalla kummitteleva relativismien peikko repii alas ja hajoittaa myös puhtaan etiikan koskemattomaksi oletetun sfäärin.

Näin Sipilän näkemysten taustalla kummitteleva relativismien peikko repii alas ja hajoittaa myös puhtaan etiikan koskemattomaksi oletetun sfäärin.

Sipilä tuo (ainakin osittain huomaamattaan) tähän ongelmaan vielä yhden ulottuvuuden lisää, mikä kärjistää sen äärimmilleen. Hän sanoo kirjaansa sivulla 109, että vaikka etiikka onkin ihmisten luomus, "hyvällä" on joitain piirteitä, joista kaikki voivat olla huoletta yhtä mieltä. Kukaan ei esimerkiksi pyri tietoisesti ja tahallisesti asettamaan eettiseksi päämääräkseen suoranaisten tuhon ja kuoleman kylvämistä ympäristöön, ainakaan kukaan ei halua tuottaa sitä itselleen. Sipilä toteaa:

"Tuntuisi järjettömältä, jos ihminen ei haluaisi välttää pahaa tai suorastaan tavoittelisi sitä, kuten saatananpalvojat väittävät tekevänsä."

Samana sivuna alaviitteessä edelliseen hän jatkaa:

"Hyvän kieltämistä saati pahan palvomista on vaikea ymmärtää: pahaa ylistävän saatananpalvojan kai pitäisi toivoa tiilikiven putoavan päähänsä kadulla, ellei hän sitten luokittele tällaista tapahtumaa hyväksi."

Sipilälle, kuten useimmille meistä on siis päinvastoin se, että "hyvä" ei hajoa täysin pirstaleiksi ihmisten luomuksenakaan, vaan tietyt asiat ovat niin selvästi pahoiksi luokiteltavia, että niiden pahuutta ei tarvitse erikseen pohdita ja perustella ja että niiden tietoinen tavoittelu on ilmeisen järjetöntä ja yli ymmärryksen käyvää. Kuitenkin Sipilä sitaatin viimeisessä lauseessa vihjaa siihen, on mahdollista pitää pahaa hyvänä ja hyvää pahana. Mutta hän ei kehitele tätä eteenpäin. Käsittääkseni ei ole mitenkään mahdotonta, että joku määrittelee ja kokee hyvänä sen, mikä yleensä luokitellaan pahaksi ja toisinpäin: se että etiikka on vain ihmisten tuotetta sallii sen, että ihmiset voivat määritellä vaikka minkälaiset asiat hyväksi. Tämän valossa saatananpalvojen touhut eivät näytä lainkaan epäloogisilta ja absurdiltilta; he tavoittelevat hyvää siinä missä muutkin ihmiset, heillä on siitä vain erilainen käsitys kuin ihmisillä yleensä.

Näin Sipilän oma lähtökohdista ihmisyksilöiden asettaminen eettisten määritelmien luojiksi, lyö jalat alta hänen yleviltä eettisiltä ihanteiltaan, eikä etiikan ja "hyvän" universaalisuudesta näytä jäävän jäljelle atomiakaan.

Tämä ei kuitenkaan mielestäni ole vain Sipilän ongelma. Kaikki ylyksilölliset ja ylihistorialliset arvot ja ihanteet ovat viime vuo-

sisadalta lähtien alkaneet murtua ympäriltämme pala palalta, ja jäljelle ovat jääneet vain yksilöt kaikessa yksinäisyydessään ja ainutkertaisuudessaan. Ja tämä nähdäkseni johtaa väistämättä tietynlaiseen relativismiin. Vaikka relativismi päästää myös "pahan" sisään avatessaan ovet kaikille eettisille vakaumuksille, ovat arvo-objektivismi ja olemusajattelu niinkään saaneet paljon tuhoa ja hävitystä aikaan. Niiden nimissä harjoitettu etiikan pakko-tyttö on enemmän heikentänyt kuin kasvattanut yksilöitä aitoon eettisyyteen: aidon eettisen vakaumuksen perusehtohan on se, että yksilö voi vapaasti valita sen, mitä pitää hyvänä ja pahana. Eihän koko etiikkaa olisi lainkaan olemassa, ellei ihmisellä olisi vapaata tahtoa; juuri ihmisen radikaali vapaus valita mitä vain luo tarpeen etiikalle ja eettisille rajoituksille. Ja tähän vapauteen liittyy väistämättä se mahdollisuus, että ihminen valitseekin "hyvän" sijasta "pahan". Tätä itse asiassa Sipiläkin monin paikoin kirjassaan painottaa, vaikka muuten ylistääkin etiikan universaalisuutta ja yhteisyyttä yli kaiken.

Lopuksi

Sipilän teos on kuitenkin mielenkiintoinen ja haastava erityisesti feministisen keskustelun suhteen. Kirjan keskeinen teesi, jonka mukaan olisi aika suunnata katse sukupuolesta ihmisyhteeseen, on mielestäni feminismissäkin ajankohtainen. Feminismihän alunperin arvosteli perinteistä filosofiaa ja tiedettä siksi, että niiden sukupuolineutraalisuus ja kaikille avoimuus oli sukupuolineutraalisuutta ja avoimuutta vain näennäisesti. Toisin sanoen, feminismi ei pyrkinyt – vaikka usein niin väitetään – sukupuolittamaan filosofiaa ja tiedettä, vaan päinvastoin juuri siitä feminismi arvosteli perinteistä filosofiaa ja tiedettä. Feminismi paljasti perinteisen filosofian ja tieteen subjektin olevan neutraalin 'ihmisen' kaapuun piiloutunut miessubjekti, joka halusi pitää naiset ja naiseuden filosofian ja tieteen ulkopuolella. Näin feminismin peruspäämääränä oli täydellistää ja eheyttää tämä yksipuolinen subjekti nostamalla esiin ja liittämällä siihen syrjityt naiselliset ulottuvuudet ja luoda uusi aidosti neutraali ja kokonaisvaltainen subjekti, joka pitää sisällään sekä naisellisen että miehen näkökulman, ja ehkä lisäksi vielä muitakin näkökulmia. Tälle tendenssille Sipilän teos antaa uusia näkökulmia, eikä täten ole pohjimmiltaan – arvostelemaani feminismin yksipuolistamista ja vääristelemistä lukuunottamatta – ristiriidassa feminismin peruspyrkimysten kanssa.

Sipilä ei ole rajoittanut sukupuolimuuriin purkamistyötään vain teorian tasolle, vaan on rohkeasti toteuttanut ihanteitaan myös käytännössä, mikä on, erityisesti akateemisessa maailmassa harvinaista. Tätä teoria/käytäntö-dikotomian ylittämistä ilmentää ehkä parhaiten Sipilän toiminta Plastic Ponyssa, joka pyr-

kii hälventämään sukupuolirajoja erikoisten vaatteiden ja meikkien avulla. Ryhmän jäsenet esittävät performansseja sonnistautuneina omituisiin ja hätkähdyttäviin asusteisiin ja meikkeihin. He ovatkin vakuuttaneet monet ihmiset siitä, että miehen ja naisen tilalle tai rinnalle on nousemassa uusi ja vielä nimeä vailla oleva olentoluokka.

Pekka Wahstedt